

*Janusz Heller, Kamil Kotliński**

Trwała destabilizacja finansów publicznych a stopa bezrobocia w wybranych krajach Unii Europejskiej¹

Celem badań była identyfikacja związków między długotrwałą błędną polityką fiskalną a poziomem bezrobocia. Weryfikacji poddano hipotezę: jednym z negatywnych skutków wieloletniego i zbyt dużego deficytu oraz nadmiernego zadłużenia państwa jest wysoki poziom bezrobocia. Badania prowadzono w latach 2000–2011. Zastosowano metodę analizy porównawczej. Do grupy państw o względnie ustabilizowanych finansach publicznych zaliczono: Holandię, Danię, Finlandię oraz Szwecję, natomiast kraje o zdestabilizowanych finansach to: Grecja, Portugalia, Włochy oraz Belgia. Wyboru dokonano spośród 15 krajów z tzw. starej Unii Europejskiej. W badaniach pozytywnie zweryfikowano hipotezę. Państwa, które charakteryzują się wieloletnim i znacznym przekraczaniem przyjętych norm deficytu finansów i długu publicznego, nie mają niższego poziomu bezrobocia od krajów, które w tym okresie prowadziły stabilną i zrównoważoną politykę fiskalną. Trwała ekspansja fiskalna, która w istocie prowadzi do destabilizacji finansów publicznych, nie chroniła ich przed wysokim bezrobociem. Równocześnie w momencie pojawienia się nieoczekiwanych szoków zewnętrznych (kryzysu) kraje te nie były odpowiednio przygotowane na zniwelowanie ich negatywnych skutków.

* Dr hab. **Janusz Heller**, prof. UWM, dr **Kamil Kotliński** – Katedra Makroekonomii, Wydział Nauk Ekonomicznych, Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie.

¹ Artykuł stanowi fragment badań statutowych realizowanych w Katedrze Makroekonomii na Wydziale Nauk Ekonomicznych Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie w ramach tematu „Ekonomiczne i kulturowe aspekty rozwoju regionalnego”.

Wprowadzenie i cel badań

Najnowsze badania wskazują, że kryzys finansów publicznych, który można zdefiniować jako nadmierne zadłużenie państwa oraz zbyt wysoki poziom deficytu finansów publicznych, nie we wszystkich krajach UE wystąpił w podobnym stopniu. Grono 15 państw tzw. starej UE można podzielić na trzy różniące się pod tym względem grupy. Do pierwszej należy zaliczyć pięć krajów, które są najbardziej zdyscyplinowane pod względem przestrzegania stabilności finansów publicznych (Danię, Finlandię, Luksemburg, Holandię oraz Szwecję). Są to równocześnie państwa, w których realne obniżenie PKB w latach 2008 i 2009 spowodowało relatywnie bezpieczny wzrost deficytu i długu. Drugą grupę tworzą kraje o nieco niższym poziomie dyscypliny, ale nadal zaliczane do stabilnych i wiarygodnych na arenie międzynarodowej: Austria, Francja, Niemcy i Wielka Brytania oraz z pewnymi zastrzeżeniami również Irlandia. Trzecią grupę państw, które w ostatnich latach najbardziej destabilizują strefę euro oraz całą Unię Europejską, stanowią: Belgia, Grecja, Włochy, Portugalia i Hiszpania.²

Podział ten został dokonany na podstawie badań obejmujących lata 1995–2010. Oznacza to, że wśród 15 członków Unii Europejskiej są państwa o względnie stabilnych, ale także o trwale zdestabilizowanych finansach publicznych. Istnienie tej drugiej grupy wpływa negatywnie na strefę euro oraz na całą UE, ale szczególnie niekorzystne skutki wywołuje charakteryzująca ją destabilizacja finansów publicznych w krajach należących do owej grupy. Negatywne zjawiska, towarzyszące niestabilności finansów publicznych, przyjmują różne formy. Niewątpliwie jedną z nich może być wysokie bezrobocie, dlatego celem badań była identyfikacja związków między długotrwałą błędną polityką makroekonomiczną państwa w sferze finansów publicznych a poziomem bezrobocia. W badaniach weryfikacji poddano następującą hipotezę: jednym z negatywnych skutków wieloletniego i zbyt dużego deficytu oraz nadmiernego zadłużenia państwa, które określa się też jako trwałą destabilizację finansów publicznych, jest wysoki poziom bezrobocia.

² J. Heller, K. Kotliński, *Finanse publiczne w krajach UE-15 a uczestnictwo w strefie euro*, „*Ekonomista*” nr 2/2012, s. 227–241.

Przedmiot, zakres badań i zastosowane metody

Związek między sugerowanymi uwarunkowaniami bezrobocia może wystąpić wówczas, gdy deficyt oraz dług publiczny istotnie przekraczają przyjęte normy i dodatkowo mają charakter wieloletni. Ażeby można było uznać, że destabilizacja finansów publicznych ma charakter trwały, badaniami objęto okres 12 lat (2000–2011). Nadmierne zadłużenie to dług publiczny na poziomie powyżej 60% PKB, natomiast deficyt finansów publicznych uznaje się za zbyt wysoki, jeśli wynosi ponad 3% PKB. Nieprzekroczenie podanych wartości to fiskalne kryterium, które powinny spełniać wszystkie kraje członkowskie UE ubiegające się o członkostwo w strefie euro. Po przyjęciu wspólnej waluty zobowiązane są do przestrzegania tak określonej dyscypliny finansów publicznych.

Badania były prowadzone za pomocą metody porównawczej (komparatystryki). W pierwszej kolejności wybrano więc grupę porównawczą, do której wytypowano państwa o ustabilizowanych finansach publicznych. Podstawowym warunkiem, który musiał spełniać kraj zaliczony do tego grona, było przestrzeganie dyscypliny finansów publicznych, zarówno pod względem deficytu (poniżej 3%), jak i długu publicznego (poniżej 60% PKB) przez wszystkie lata objęte badaniami. Tak rygorystycznie określone kryteria spełniały jedynie cztery kraje: Dania, Finlandia, Szwecja oraz Luksemburg. Ze względu na niewielkie rozmiary kraju, w badaniach pominięto Luksemburg, natomiast włączono Holandię, która wprawdzie nie spełniała wszystkich przyjętych kryteriów, ale spośród pozostałych państw charakteryzowała się najbardziej ustabilizowanymi finansami publicznymi. Bardziej szczegółową charakterystykę tych krajów przedstawiono w tabelach 1. i 2., zamieszczonych na końcu tekstu.

Do grupy badawczej wytypowano państwa, które pod względem chociażby jednej cechy (deficytu lub długu) trwale, czyli przez niemal cały okres 12 lat objętych badaniami, w znaczący sposób łamały dyscyplinę finansów publicznych. Jeśli chodzi o nadmierny poziom długu publicznego utrzymujący się przez wiele lat, to trzy kraje: Belgia, Grecja i Włochy, przez wszystkie lata objęte badaniami charakteryzowały się zadłużeniem zbliżonym do 100% PKB lub znacznie przekraczającym ten poziom. Z tych względów zostały uznane za kraje o wieloletnim (trwałym) zdestabilizowaniu finansów publicznych. W badaniach nie zostały uwzględnione trzy kolejne kraje: Austria, Francja i Niemcy, które wprawdzie również przez wiele lat wykazywały nadmierny dług, ale znacznie niższy, najczęściej mieszczący się w granicach 60–70% PKB. Wykorzystując podobną metodę wyboru państw o trwale zdestabilizo-

wanych finansach publicznych, ale na podstawie nadmiernego deficytu, wytypowano trzy kraje: Grecję, Portugalię i Włochy. Grecja przez wszystkie lata objęte badaniami przekraczała wskaźnik deficytu 3% PKB, natomiast Włochy i Portugalia – przez dziewięć lat.

Badania nie obejmują Irlandii, Hiszpanii i Wielkiej Brytanii, ponieważ finanse publiczne w tych krajach nie są ani trwale zdestabilizowane, ani długotrwale stabilne. W badanym 12-letnim okresie w państwach tych saldo sektora finansów publicznych bywało zarówno dodatnie, jak i znacznie przekraczało dopuszczalny poziom deficytu. Poziom długu publicznego również wykazywał w badanym okresie znaczne wahania.

Wynika z tego, że – biorąc za podstawę przyjęte w badaniach kryteria – wśród 15 państw tzw. starej Unii Europejskiej cztery, wszystkie należące do Unii Gospodarczej i Walutowej, tworzą grupę o trwale zdestabilizowanych finansach publicznych. Z tego Belgia i Włochy równocześnie charakteryzują się względnie wysokim poziomem rozwoju gospodarczego (poziom PKB na 1 mieszkańca w 2011 r. w Belgii wyniósł 33,5 tys. euro, we Włoszech 26 tys. euro, podczas gdy średnia dla EU-15 to 29,1 tys. euro). Z kolei Grecja i Portugalia to dwa kraje o najniższym poziomie rozwoju gospodarczego w EU-15, a ich PKB na 1 mieszkańca wynosi odpowiednio: 19 tys. euro i 16,1 tys. euro³. Są to zatem kraje o najniższym poziomie rozwoju gospodarczego w krajach starej „Piętnastki”. Pełniejszą charakterystykę tej grupy państw przedstawiono w tabelach 3. i 4., zamieszczonych na końcu tekstu.

W badaniach przyjęto, że zmienną zależną jest roczna stopa bezrobocia w poszczególnych krajach w latach 2000–2011. Materiał źródłowy do badań pochodzi z Eurostatu.

Uwarunkowania związków trwałej destabilizacji finansów publicznych z bezrobociem w strefie euro

Analiza przyczyn uzasadniających zmiany na rynku pracy jest częścią sporu na temat celowości oddziaływania państwa na zatrudnienie i bezrobocie. Odmienne podejście do tej kwestii jest efektem rozwoju dwóch nurtów myślowych. Obok nurtu zakładającego wysoką skuteczność działania mechanizmów rynkowych, również na rynku pracy, rozwija się nurt zakładający niepełną ich skuteczność, powolność procesów

³ <http://www.appso.eurostat.ec.europa.eu/nui/setupModifyTableLayout.do> [dostęp 4.06.2012].

przystosowawczych i istnienie sztywności nominalnych w gospodarce. Najprościej ów spór można sprowadzić do stwierdzenia, że keynesiści wierzą w skuteczność ekspansywnej polityki fiskalnej. Ekspansywną polityką fiskalną, polegającą na zwiększeniu wydatków państwa lub obniżeniu podatków, można w istotny sposób zwiększyć popyt na towary i tym samym zredukować bezrobocie.⁴

W tym samym kierunku zmierza opinia „...*gdy nie następuje natychmiastowe równoważenie rynku pracy, istnieje miejsce dla aktywnej polityki makroekonomicznej*”.⁵ Z kolei ograniczenia w elastyczności płac powodują, że gdy gospodarka znajdzie się pod wpływem losowych zakłóceń, sektor prywatny nie może na nie bezpośrednio zareagować. Jeśli rząd potrafi szybciej dostosować swoją politykę i skuteczniej zareagować na szok niż sektor prywatny, to pojawia się pole dla tradycyjnego keynesistowskiego sterowania popytem.⁶ W tych dwóch opiniach znajduje się klucz do wyjaśnienia uwarunkowań wysokiego bezrobocia w krajach strefy euro o trwale zdestabilizowanych finansach publicznych. Jest w tych opiniach mowa o możliwościach oddziaływania państwa na ograniczanie bezrobocia przez wpływ polityki fiskalnej na wzrost popytu, a w konsekwencji na tworzenie nowych miejsc pracy.

Mechanizm, który miałby doprowadzić do względnie wysokiego bezrobocia w krajach o zdestabilizowanych finansach publicznych, jest stosunkowo prosty. Państwa członkowskie unii walutowej od momentu utraty możliwości wykorzystywania autonomicznej polityki pieniężnej swoją aktywność w sferze praktycznego oddziaływania na własną gospodarkę ograniczyły do polityki fiskalnej. Oznacza to utratę ważnych instrumentów, ale w warunkach względnej stabilności i braku działania tzw. zewnętrznych szoków asymetrycznych nie wyklucza zachowania równowagi makroekonomicznej. Jeśli w unii walutowej znalazły się kraje, które pod względem stabilności finansów publicznych wyraźnie negatywnie odróżniają się od pozostałych, równocześnie oznacza to, że przez cały badany okres prowadziły ekspansywną politykę fiskalną. Działania te powinny zatem przynieść – zgodnie z przytoczonymi opiniami – pozytywne skutki w postaci względnie niższego bezrobocia. Można zatem założyć, że w okresie przed pojawieniem się pierwszych objawów kryzysu w Europie (2008 r.) kraje o zdestabilizowanych finansach publicznych powinny charakteryzować się niższym bezrobociem niż państwa z grupy porównawczej.

⁴ E. Kwiatkowski, *Bezrobocie. Podstawy teoretyczne*, Warszawa 2002, s. 240, 247.

⁵ A. Wojtyna, *Ewolucja keynesizmu a główny nurt ekonomii*, Warszawa 2000, s. 214.

⁶ *Ibidem*, s. 214, 215.

Grzegorz Tchorek wskazuje, że w unii walutowej czynnikami zwiększającymi zdolność do niwelowania szoków jest mobilność czynników wytwórczych, elastyczność cen i płac, ale najważniejszy instrument reagowania państwa to polityka fiskalna.⁷ Prowadząc ekspansywną politykę fiskalną w okresie względnej stabilizacji zewnętrznej, czyli przed 2008 r., kraje te wyczerpały możliwość jej wykorzystania w momencie pojawienia się pierwszych szoków zewnętrznych. Taka sytuacja nastąpiła w 2008 r. i w związku z tym kraje o względnie ustabilizowanych finansach publicznych były w stanie wykorzystać politykę fiskalną do złagodzenia ich negatywnych skutków, natomiast państwa nadmiernie zadłużone i o zbyt wysokim deficycie szans takich pozbawiły się same przez wcześniejszą nadmierną ekspansję w sferze finansów publicznych. Jedyną możliwą reakcją tych państw na pogłębiający się kryzys są znaczne oszczędności wydatków, oczekiwanie na zewnętrzną pomoc w postaci redukcji zadłużenia lub kolejnych ułatwień kredytowych. Takie kroki można jednak podjąć tylko w sytuacji znacznego obniżenia wydatków publicznych, co jest działaniem przeciwnym w stosunku do ekspansji fiskalnej, prowadzi do obniżenia dochodów, zmniejszenia popytu i likwidacji miejsc pracy. Konsekwencją ekspansywnej polityki fiskalnej, która poprzedzała pojawienie się kryzysu, jest brak zdolności do efektywnego łagodzenia szoków, co skutkuje rosnącym bezrobociem.

Wpływ destabilizacji finansów publicznych na poziom bezrobocia w wybranych krajach UE

Poziom bezrobocia w okresie objętym analizą wykazuje stosunkowo duże zróżnicowanie: od najniższego w Holandii w 2001 r. (2,5%) do najwyższego w Grecji w 2011 r. (17,7%). Szeregując kraje według stopy bezrobocia – od najniższej do najwyższej, otrzymać można kolejność zgodną z przyjętą w badaniach hipotezą. Najbardziej stabilnym krajem i o najniższym bezrobociu jest Holandia. Stopa bezrobocia tylko w dwóch latach (2004 oraz 2005) przekraczała tam 5%, natomiast w pozostałych dziesięciu latach objętych badaniami znajdowała się poniżej tej granicy. Na podstawie danych tabeli 5. zamieszczonej na końcu tekstu można też zauważyć, że w latach 2010 oraz 2011 w Holandii nastąpił tylko nieznaczny wzrost stopy bezrobocia, do poziomu 4,5% oraz 4,4%. Niski poziom bezrobocia w tym okresie może być spowodowany

⁷ G. Tchorek, *Teoretyczne podstawy integracji walutowej w: Mechanizmy funkcjonowania strefy euro*, red. P. Kowalewski, G. Tchorek, J. Górski, Warszawa 2011, s. 50–52.

ekspansją fiskalną. W latach 2006–2008 Holandia miała bowiem dodatnie saldo finansów publicznych, w latach 2009–2011 zanotowała deficyt na poziomie 5,6% PKB, 5,1% PKB oraz 4,7% PKB, a dług publiczny w latach 2009–2011 przekraczał granicę 60% PKB. Być może w ten sposób udało się częściowo zredukować negatywne działanie kryzysu, w którym wprowadzie bezrobocie się zwiększało, ale był to wzrost stosunkowo niewielki.

Godny podkreślenia wydaje się też fakt, że poważne prognozy formułowane przez Niderlandzkie Biuro Analiz Makroekonomicznych na 2010 r. zakładały wzrost bezrobocia do 8%, a deficyt finansów publicznych na poziomie 6,2% PKB. Wynika z tego, że prognozy okazały się bardziej pesymistyczne od rzeczywistości.⁸

Spośród objętych badaniami Dania jest drugim krajem pod względem stabilności bezrobocia. W jej przypadku widać bardziej wyraźne zwiększenie stopy bezrobocia już w 2009 r. (6%), a w kolejnych dwóch latach wzrost, odpowiednio do poziomu 7,5% oraz 7,6%. Natomiast w trzech latach poprzedzających ten okres (2006, 2007 i 2008) wskaźnik bezrobocia nie przekraczał nawet 4%. Jednocześnie finanse publiczne, czyli zarówno deficyt, jak i dług – w tych kryzysowych latach – utrzymywane były w granicach przewidzianych Traktatem z Maastricht. Jeśli jednak zwrócimy uwagę, że w latach 2000–2008 w Danii było dodatnie saldo finansów publicznych, oznacza to, że Kopenhaga również wykorzystywała politykę fiskalną do niwelacji szoku kryzysowego i dzięki temu wzrost bezrobocia w latach 2009–2011 był relatywnie niewielki.

Finlandia oraz Szwecja to dwa kraje o zbliżonym poziomie bezrobocia. Tam też obserwowano wzrost stopy bezrobocia w latach 2009–2011. Tak samo jak w Holandii oraz Danii, był łagodzony pogorszeniem się salda finansów publicznych. Zarówno jednak deficyt finansów publicznych, jak i dług publiczny mieściły się w fiskalnych kryteriach konwergencji określonych Traktatem z Maastricht. Podobnie więc jak w pozostałych krajach grupy porównawczej, stabilny poziom finansów publicznych w latach 2000–2008 pozwolił na wykorzystanie m.in. polityki fiskalnej do zminimalizowania skutków kryzysu bez konieczności nadmiernego zadłużania się tych państw.

Wśród krajów, które charakteryzują się trwale zdestabilizowanymi finansami publicznymi, szczególnie wysoki wzrost bezrobocia w latach 2009–2011 nastąpił w Grecji i Portugalii. Stosunkowo szybko stopa

⁸ *Przegląd makroekonomiczny 2010 (Macro Economic Outlook 2010)*, Niderlandzkie Biuro Analiz Makroekonomicznych (CPB), <http://www.haga.polemb.net/files/we/Przeglad%20makroekonomiczny%20CPB%202010.pdf>.

bezrobocia osiągnęła tam wartość określaną liczbą dwucyfrową. Równocześnie okazało się, że państwa te nie dysponują odpowiednimi rezerwami, które można byłoby efektywnie wykorzystać w ekspansywnej polityce fiskalnej. Z kolei Belgia i Włochy w istocie przez cały okres objęty badaniami charakteryzowały się wysokim poziomem bezrobocia. Tam kryzys z lat 2009–2011 w niewielkim tylko stopniu zwiększył bezrobocie, za to stan finansów publicznych uległ bardzo poważnemu pogorszeniu, co w dalszej perspektywie może zaowocować negatywnymi konsekwencjami.

Wnioski

1. Przyjęta metoda wyboru obydwu grup państw do badań doprowadziła do bardzo interesującej konstatacji. Wśród 15 krajów tzw. starej Unii Europejskiej ustabilizowanymi finansami publicznymi charakteryzują się – poza Finlandią i Holandią – również Dania i Szwecja, czyli dwa kraje spoza strefy euro. Z kolei grupę badawczą tworzą cztery państwa strefy euro. Pozwala to na sformułowanie opinii, że przynależność do unii walutowej – mimo rygorów określonych Traktatem z Maastricht oraz Paktem Stabilności i Wzrostu – nie była czynnikiem dostatecznie dyscyplinującym kraje członkowskie w zakresie równoważenia finansów. Badania wykazały natomiast, że prowadzenie błędnej polityki fiskalnej, czyli trwałe utrzymywanie nadmiernego deficytu finansów publicznych oraz zbyt wysokie zadłużenie państwa, w sytuacji pojawienia się kryzysu miało bardzo negatywne skutki.

Tabela 1. Saldo sektora finansów publicznych w krajach UE o ustabilizowanych finansach publicznych [w latach 2000–2011 w procentach, jako odsetek PKB, nadwyżka, deficyt (–)]

Wyszczególnienie	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Dania	2,3	1,5	0,4	0,1	2,1	5,2	5,2	4,8	3,2	-2,7	-2,5	-1,8
Finlandia	6,9	5,1	4,1	2,6	2,5	2,8	4,1	5,3	4,3	-2,5	-2,5	-0,5
Holandia	2,0	-0,2	-2,1	-3,1	-1,7	-0,3	0,5	0,2	0,5	-5,6	-5,1	-4,7
Szwecja	3,6	1,5	-1,3	-1,0	0,6	2,2	2,3	3,6	2,2	-0,7	0,3	0,3

Źródło: <http://www.epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tsieb080&plugin=1> [dostęp 1.06.2012].

2. W grupie krajów o względnie ustabilizowanych finansach publicznych (w Holandii, Danii, Finlandii oraz Szwecji) w latach 2009–2011 odnotowano wprawdzie zwiększenie się bezrobocia, ale stosunkowo łagodne. Zaobserwowane równocześnie pogorszenie się salda finansów publicznych oraz wzrost zadłużenia tych państw mogły być spowodowane, chociaż częściowo, pewną formą ekspansji fiskalnej. Część przyrostu tak mierzonego deficytu i długu publicznego była z pewnością konsekwencją realnego obniżenia PKB w tym okresie. Nie wykluczyło to jednak możliwości posiadania rezerw w budżecie, które mogły być wykorzystane w celu ekspansji fiskalnej. W ten sposób kraje, które wcześniej prowadziły zrównoważoną politykę fiskalną, uchroniły się przed wysokim bezrobociem po ujawnieniu się skutków kryzysu w latach 2009–2011.

Tabela 2. Dług publiczny w krajach UE o ustabilizowanych finansach publicznych [w latach 2000–2011, w procentach jako odsetek PKB]

Wyszczególnienie	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Dania	52,4	49,6	49,5	47,2	45,1	37,8	32,1	27,5	33,4	40,6	42,9	46,5
Finlandia	43,8	42,5	41,5	44,5	44,4	41,7	39,6	35,2	33,9	43,5	48,4	48,6
Holandia	53,8	50,7	50,5	52,0	52,4	51,8	47,4	45,3	58,5	60,8	62,9	65,2
Szwecja	53,9	54,7	52,5	51,7	50,3	50,4	45,0	40,2	38,8	42,6	39,4	38,4

Źródło: <http://www.epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&lang=en&pcode=tsiebo90&plugin=1> [dostęp 1.06.2012].

3. Kraje o zdestabilizowanych finansach publicznych niejednakowo zareagowały na pojawienie się kryzysu. W Grecji i Portugalii nastąpił bardzo szybki wzrost stopy bezrobocia. Równocześnie odnotowano znaczne pogorszenie już wcześniej zdestabilizowanych finansów publicznych. Świadczyć to może o skierowaniu ewentualnej ekspansji fiskalnej głównie na obsługę rosnących kosztów zadłużenia tych państw, a nie na łagodzenie skutków spowolnienia gospodarczego. Z kolei w Belgii i we Włoszech kryzys z lat 2009–2011 w mniejszym stopniu podniósł bezrobocie, ale znacząco pogorszył relacje między deficytem i długiem a poziomem PKB. Może to świadczyć, że podobnie jak w krajach o ustabilizowanych finansach publicznych, część środków publicznych wykorzystano do łagodzenia skutków szoku, co jednak w znacznym stopniu zwiększyło poziom destabilizacji fiskalnej.

Tabela 3. Saldo sektora finansów publicznych w krajach UE o zdestabilizowanych finansach publicznych [w latach 2000–2011 w procentach, jako odsetek PKB, nadwyżka, deficyt (–)]

Wyszczególnienie	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Grecja	–3,7	–4,5	–4,8	–5,6	–7,5	–5,2	–5,7	–6,5	–9,8	–15,6	–10,3	–9,1
Portugalia	–2,9	–4,3	–2,9	–3,0	–3,4	–5,9	–4,1	–3,1	–3,6	–10,2	–9,8	–4,2
Belgia	0,0	0,4	–0,1	–0,1	–0,3	–2,7	0,1	–0,3	–1,0	–5,6	–3,8	–3,7
Włochy	–0,8	–3,1	–3,1	–3,6	–3,5	–4,4	–3,4	–1,6	–2,7	–5,4	–4,6	–3,9

Źródło: <http://www.epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tsiebo80&plugin=1> [dostęp 1.06.2012].

4. W badaniach udokumentowano związek między stabilizacją finansów publicznych a bezrobociem. Ma on dwojaki charakter. Stabilizacja finansów publicznych, która nie wyklucza pewnych form ekspansji fiskalnej, może sprzyjać utrzymywaniu względnie niskiego bezrobocia. Drugi aspekt jest związany z nieoczekiwanym pojawieniem się szoków zewnętrznych. Takim szokiem był kryzys zapoczątkowany w 2008 r., którego skutki uwidoczniły się w latach 2009–2011. Kraje o ustabilizowanych finansach publicznych dysponowały odpowiednią rezerwą budżetową, którą mogły wykorzystać w celu zamortyzowania negatywnych skutków kryzysu. W konsekwencji znacząco złagodziły wzrost bezrobocia.

Tabela 4. Dług publiczny w krajach UE o zdestabilizowanych finansach publicznych [w latach 2000–2010, w procentach, jako odsetek PKB]

Wyszczególnienie	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Grecja	103,4	103,7	101,7	97,4	98,6	100,0	106,1	107,4	113,0	129,4	145,0	165,3
Portugalia	48,5	51,2	53,8	55,9	57,6	62,8	63,9	68,3	71,6	83,0	93,3	107,8
Belgia	107,8	106,5	103,4	98,4	94,0	92,0	88,0	84,1	89,3	95,8	96,0	98,0
Włochy	108,5	108,2	105,1	103,9	103,4	105,4	106,1	103,1	105,7	116,0	118,6	120,1

Źródło: <http://www.epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tsiebo90&plugin=1> [dostęp 1.06.2012].

5. W przeprowadzonych badaniach potwierdzono też związek między trwałą destabilizacją finansów publicznych a wysokim poziomem bezrobocia. Kraje, które charakteryzują się wieloletnim i znacznym przekraczaniem przyjętych norm deficytu finansów i długu publicznego, nie mają niższego poziomu bezrobocia od państw, które w tym okresie prowadziły stabilną i zrównoważoną politykę fiskalną. Trwała ekspansja fiskalna, która w istocie prowadziła do destabilizacji finansów publicznych, nie uchroniła tych państw przed wysokim bezrobociem. Równocześnie w momencie pojawienia się nieoczekiwanych szoków zewnętrznych kraje te nie były odpowiednio przygotowane na przeciwdziałanie ich negatywnym skutkom.

Tabela 5. Stopa bezrobocia w latach 2000–2011 w wybranych krajach UE

Kraj	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Dania	4,3	4,5	4,6	5,4	5,5	4,8	3,9	3,8	3,4	6	7,5	7,6
Finlandia	9,8	9,1	9,1	9	8,8	8,4	7,7	6,9	6,4	8,2	8,4	7,8
Holandia	3,1	2,5	3,1	4,2	5,1	5,3	4,4	3,6	3,1	3,7	4,5	4,4
Szwecja	5,6	5,8	6	6,6	7,4	7,7	7,1	6,1	6,2	8,3	8,4	7,5
Grecja	11,2	10,7	10,3	9,7	10,5	9,9	8,9	8,3	7,7	9,5	12,6	17,7
Portugalia	4,5	4,6	5,7	7,1	7,5	8,6	8,6	8,9	8,5	10,6	12	12,9
Belgia	6,9	6,6	7,5	8,2	8,4	8,5	8,3	7,5	7	7,9	8,3	7,2
Włochy	10	9	8,5	8,4	8	7,7	6,8	6,1	6,7	7,8	8,4	8,4

Źródło: <http://www.epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tsiem110&plugin=1> [dostęp 2.06.2012].

Abstract

Permanent Destabilisation of Public Finance and the Unemployment Rate in Selected Countries of the European Union

The aim of this study was to identify the relationship between a wrong long-term fiscal policy and the levels of unemployment. The following hypothesis was subject to verification: a high level of unemployment is one of the negative effects of long-term excessive deficit and public debt. The study concerned the years 2000–2011 and used the method of comparative analysis. The group of countries with relatively stable public finance includes: the Netherlands, Denmark, Finland, and Sweden, while countries with unstable public finance are Greece, Portugal, Italy, and Belgium. The countries selected for the analysis were all among the 15 countries of the so-called “old” Member States. The study hypothesis was verified positive. Countries that had a long-term excessive debt and excessive deficit (exceeding the accepted standards) did not have a lower unemployment rate than the countries which at that time had a stable and sustainable fiscal policy. The continuous fiscal expansion, which in fact leads to a destabilisation of public finance, did not protect these countries against high unemployment. At the same time, faced with unexpected external shocks (the crisis), these countries were not adequately prepared to absorb the negative effects.